

بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی مقابلانه و بازده سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار

تهران

عادل شاه ولی زاده^۱، علیرضا اقبالی^۲، سحر خاقانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۰۳

چکیده

همواره دانشمندان و محققان مالی تلاش کرده‌اند که دیدگاه‌های متفاوتی از واژه تقلب برای جوامع بیان کنند تا بتوانند درک بهتری از عناصر و عوامل مؤثر را تقلب را تشریح نمایند. در واقع تمامی تقلب‌های صورت گرفته در واحدهای تجاری از یک منبع سرچشمه می‌گیرد و آن‌هم فشارها و انگیزه‌های مالی می‌باشد. هدف از تحقیق حاضر بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی مقابلانه و بازده سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد؛ که از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت مروری و از لحاظ ماهیت داده‌ها جزء تحقیقات کمی است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار برای بازه زمانی بین ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ بررسی شده که در آخر با لحاظ کردن محدودیت‌های ذکر شده ۱۰۶ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب شده است. در این تحقیق برای جمع‌آوری و گردآوری داده‌ها و اطلاعات تحقیق از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی و نمونه‌برداری به‌صورت عینی نیز استفاده شده است. یافته‌های حاصل از تحقیق نشان داد که بین گزارشگری مالی مقابلانه و بازده سهام رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. همچنین استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی مقابلانه و بازده سهام تأثیر معناداری ندارد.

کلمات کلیدی: استقلال هیئت‌مدیره، بازده سهام، گزارشگری مالی مقابلانه

^۱ استادیار حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

^۲ دکتری تخصصی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی شمیم دانش نوین، اردبیل، ایران.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه

همواره دانشمندان و محققان مالی تلاش کرده‌اند که دیدگاه‌های متفاوتی از واژه تقلب برای جوامع بیان کنند تا بتوانند درک بهتری از عناصر و عوامل مؤثر در تقلب را تشریح نمایند. در واقع تمامی تقلب‌های صورت گرفته در واحدهای تجاری از یک منبع سرچشمه می‌گیرد و آن‌هم فشارها و انگیزه‌های مالی می‌باشد. اغلب مطالعات و پژوهش‌های انجام گرفته شده دلالت بر نقش اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت‌ها در ایجاد ارتکاب تقلب نقش پررنگ‌تری داشته‌اند. زمانی که مالکان و مدیران مالی از طریق منابع داخلی (درون‌سازمانی) و خارجی (برون‌سازمانی) در جهت کسب منافع شخصی مورد انتظار و یا ناتوانی در پیشبرد اهداف تعیین شده اقدام به تعدیلات ارقام و یا قضاوت‌های نادرست مرتکب به تقلبات در صورت‌های مالی می‌شوند و این‌گونه موارد در دوره‌های آتی بر اساس عملکرد ضعیفی که از خود نشان داده‌اند نمایان خواهد شد. از این‌رو اطلاعات مالی و گزارش‌های شرکت‌های تجاری به‌عنوان اهرم اقتصادی شناسایی می‌شود که می‌تواند تصمیمات سرمایه‌گذاران را مورد تأثیر قرار دهد (وانگ و همکاران، ۲۰۱۷).

حال با توجه به موضوع تحقیق بازده سهام از نظر گزارش‌گری مالی متقلبانه مورد بحث قرار می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین معیاری که سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی بر اساس آن بازارهای سرمایه‌ای را مورد سنجش قرار می‌دهند بازده سهام می‌باشد. اقتصاددانان برحسب اطلاعاتی که در بازارهای مالی توزیع می‌شود و پل ارتباطی که بین بازده سهام و نوع اطلاعات منتشر شده وجود دارد تا حدودی قادر هستند بازده‌های آتی را پیش‌بینی نمایند. تاکنون تلاش‌های بسیاری از سوی جوامع مالی برای تدوین نمودن یک الگوی مناسب جهت شناسایی بازده سهام صورت گرفته شده است و با استدلال به مطالعات و مقالات صورت گرفته مدل قیمت‌گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای مناسب‌ترین معیار برای سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران در نظر گرفته شده است (عسگرنژادنوری، ۱۳۹۷).

از سویی دیگر، رکن اصلی یک حاکمیت وجود اعضای خبره و کارآمد می‌باشد. واحدهای تجاری به‌عنوان یکی از عوامل توسعه اقتصادی محسوب می‌شود که بر اساس خط‌مشی‌های از قبل تعیین شده و نیروی مجرب تشکیل یافته است. اعضای هیئت‌مدیره

¹ Wang & et al

به‌عنوان مسئول نظارت برگزارشده‌ی سالم و یکپارچه‌سازی عملکرد مدیران با انتظارات ذی‌نفعان عمل می‌نماید و هرگونه انحرافات که در بسترهای فعالیت شرکت به وجود آید اعضای هیئت‌مدیره مجاب هستند بررسی‌های کافی در این زمینه را فراهم نمایند. طبق نظریه نمایندگی استقلال هیئت‌مدیره به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عامل کاهش مشکلات نمایندگی می‌باشد و از این‌رو اعضای هیئت‌مدیره در تلاش هستند تا زمینه‌های افزایش سوددهی را برای سرمایه‌گذاران فراهم نمایند و عدم منافع شخصی و انگیزه‌های فرصت‌طلبانه را از مدیران مالی دور کنند (حسینی، ۱۳۹۶).

هم‌چنین یکی از ابزارهای حمایتی و کنترلی از منافع سهام‌داران و ذی‌نفعان اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌ها می‌باشد. هرچه قدر این اعضا نسبت به امورات محوله مستقل‌تر باشند کارایی و بهره‌وری شرکت نسبت به موضوع فعالیت افزایش پیدا خواهد کرد. استقلال هیئت‌مدیره از جمله مواردی است که در اکثر مطالعات بدان تأکید شده است و مؤسسات بزرگ دنیا که دچار ورشکستگی و یا انحلال شده‌اند در این زمینه دچار مشکل بوده‌اند. حضور اعضای غیرموظف در واحدهای تجاری این نوید را برای سرمایه‌گذاران می‌دهد که نسبت به عملکرد مدیران تردیدی نداشته باشند و هرگونه انحراف از اهداف آرمانی شرکت را زیر ذره‌بین قرار می‌دهند (شمس و همکاران، ۱۳۹۵).

فایده‌مندی مطالعه بازده سهام از طرف سرمایه‌گذاران از این جهت است که آن‌ها بازده سهام را به‌عنوان معیاری از ریسک در نظر می‌گیرند و هم‌چنین خط‌مشی‌گذاران بازار سرمایه می‌توانند از این معیار به‌عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری میزان آسیب‌پذیری بازار سهام استفاده نمایند. این تحقیق با عنوان بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد تا بتوانیم کاستی‌های پژوهش‌های گذشته را پوشش داده و گامی مؤثر در اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی نیز برای واحدهای تجاری نیز برداریم. بنابراین با توجه به مطالب فوق، در پی پاسخ‌گویی به سؤال اساسی تحقیق خواهیم بود که آیا استقلال هیئت‌مدیره رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام را تعدیل می‌نماید یا خیر؟

۲- مبانی نظری

۲-۱- بازده سهام

ورقه سهم، سند قابل معامله‌ای است که مبین میزان مشارکت، تعهدات و منافع صاحب آن در یک شرکت سهامی است. متداول‌ترین نوع سهام، سهام عادی یا سهام معمولی است که دارندگان سهام به مبلغ مساوی از حقوق و امتیازات واحدی برخوردارند (مهتدی، ۱۳۸۴). سهام نشان‌دهنده حقوق مالکیت در یک واحد اقتصادی است. دو گونه سهام وجود دارد: (۱) سهام عادی و (۲) سهام ممتاز. سهام ممتاز، ویژگی‌های سهام و اوراق بهادار را توأمان باهم دارند. از سویی سهام ممتاز مانند سهام عادی دارای عمر نامحدود است و روی آن، سود سهام پرداخت می‌شود. از سویی دیگر سود سهام ممتاز مانند اوراق قرضه ثابت و مشخص است از این‌رو، جریان درآمدی که ایجاد می‌کند بسیار شبیه اوراق قرضه است. سهام عادی نشان‌گر مالکیت بر شرکت یا حقوق صاحبان سهام است. عبارت است از قرارداد، معاملات و یا موضوعی که بر اساس آن میزان اختیارات، درصد مالکیت و منافع حاصل از فعالیت شرکت را نشان دهد سهام گفته می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۸۷) البته این بازارهای سرمایه‌ای دارای چند وجه می‌باشد که در بازار دسته اول و دوم و فرا بورس تقسیم‌بندی می‌شوند. زمانی شرکت‌ها به عرضه اولیه در بورس نیز اعلامیه می‌دهند در این حالت در بازار اول یا دسته اول موردپذیرش قرار می‌گیرد زیرا در این حالت اولین انتشار سهام است ولی بعد از چند ماه به بازار دسته دوم منتقل می‌شود. این روندها که با تغییر قیمت‌ها و تغییر در عرضه و تقاضا نیز انجام می‌شود باعث ایجاد بازدهی و کسب سود برای شرکت و سرمایه‌گذاران می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۸۷).

۲-۲- گزارش‌گری مالی متقلبانه

شرکت‌ها و واحدهای خصوصی و دولتی گاهی درگیر یکسری مسائل می‌شوند که ریشه آن شاید به چندین سال قبل برگردد این بدان معناست که کشف و ضبط یک تقلب یا سهل‌انگاری به این راحتی نیست شرکت‌های تجاری به‌صورت یا میان‌دوره یا یک‌ساله گزارش‌های مالی را تهیه می‌کنند که در رأس آن مدیرعامل مالی قرار دارد اگر مدیری بخواهد عملکرد خود را بدان گونه‌ای که خودش دوست دارد جلو ببرد باید گزارش‌های مالی را دست‌کاری کند این عمل علاوه بر این که انگیزه‌های شخصی او را به دنبال دارد بلکه سود شرکت را بیشتر یا کمتر از واقع نشان خواهد داد سرمایه‌گذاران و سهام‌داران

برای این که بتوانند مدیران را از این حیث کنترل کنند رضایی را به شرکت‌ها معرفی می‌کنند که هیچ‌گونه وابستگی شخصیتی و مالی نسبت به شرکت ندارد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۳). بر اساس مطالعات مارسلو^۱ و همکاران (۲۰۰۴) نتایج پرسیدن که تقلب‌های صورت گرفته شرکت‌های بزرگ به قدری گستردگی و پیچیدگی دارند که نمی‌توان در بازه زمانی کوتاه مدت آن را کشف کرد آنان در واقع دریافتند که اگر اعضای غیرموظف شرکت‌ها بیشتر باشند تقلبات مالی به حداقل کاهش پیدا خواهد کرد تقلبات صورت گرفته گاهی به دلیل شفاف نبودن اطلاعات نیز اتفاق می‌افتد و گاهی با ساده‌سازی اعداد در اکثر کشورها این پدیده وجود دارد ولی در کشورهای جهان سوم به دلیل کمتر بودن آگاهی و همچنین شفاف نبودن اطلاعات توزیع شده در بازارهای مالی این اقدامات صورت می‌پذیرد و حتی کمیسیون سازمان بورس برای این که بداند اطلاعات درست است یا نه از حساب‌رسان مستقل نیز استفاده می‌کنند صورت گرفته اگر به موقع نیست شناسایی نشوند بسیار زیان‌بار خواهد بود و عواقب سنگینی خواهد داشت.

۳-۲- استقلال هیئت مدیره

مالکیت با توجه به دیدگاه‌های مختلف فرق دارد زیرا شخصیت‌های حقیقی یا حقوقی نیز باعث شده است تا محققان فقهی و حقوقی نوع تعاریف را جدا سازند. زمانی که اشخاص به صورت متمرکز به صورت چند نفره یک واحدی را تشکیل می‌دهند در این صورت تعاریف به گونه دیگری بیان می‌شود که عبارت است از اجتماع گروهی دو یا چند نفره جهت تشکیل یک واحد مستقل که شخصیت این سازمان یا واحد به گونه‌ای جدا از شخصیت گردانندگان آن می‌باشد. در شرایط عادی مالکیت یا همان راهبری شرکتی که یکی از مسائل روز مالی می‌باشد تعاریفی را در این باره اتخاذ کرده است که به مقداری از دارایی‌ها یا آورده‌های شرکا که در اختیار شرکت می‌گذارد و به نسبت آورده خود در سود و زیان نیز شریک می‌باشد. این نظریه عنوان می‌کند که زمانی اگر شرکت دچار بدهی یا ورشکستگی گردد در این صورت هر شریک به نسبت آورده‌ها یا به نسب سهم بودن باید بدهی را متقبل کند (حلاج و همکاران، ۱۳۸۸). مطالعات بات و همکاران^۲ (۱۹۹۵)، مانوئل و مارک^۳ (۲۰۰۲) و عباسی و همکاران (۱۳۸۷) که برگرفته از وقایع نقش هیئت مدیره در

¹ Marselo

² But & et al

³ Manoeel & Marke

شرکت را عنوان می‌کند آنان بر یک نظر مشترک اذعان داشته‌اند و آن‌هم این بود که شرکت‌های بزرگ که دارای موفقیت‌های بیشتری هستند و توانسته‌اند جهت تأمین مالی از خزانه شرکت استفاده کنند و به‌نوعی از استقراض‌های خارجی و داخلی استفاده نکرده یا در ترازنامه دارای مبالغ کمتری نسبت به دارایی‌های جاری شرکت دارند در این حالت این شرکت بهترین گزینه برای سرمایه‌گذاری از نظر اقتصاددانان است (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۷).

از مدیران دخلي (موظف) به‌عنوان مدیران تصمیم‌گیرنده و از مدیران بیرونی (غیرموظف) به‌عنوان افرادی نام‌برده می‌شود که قدرت و وظیفه نظارت بر این تصمیم‌گیری را دارند. هیئت‌مدیره‌های شرکت‌هایی که بیشتر آنان از اعضاء غیرموظف تشکیل شده است، به‌عنوان هیئت‌مدیره‌هایی قلمداد می‌شوند که قدرت نظارت و کنترل مدیریت، کاستن از هزینه‌های نمایندگی و ایجاد ارزش برای سهام‌داران را دارند (مهدوی و همکاران، ۱۳۹۴). در نتیجه، ترکیب هیئت‌مدیره می‌تواند بر عملکرد مالی شرکت‌ها اثرگذار باشد. در صورتی که بیشتر اعضاء هیئت‌مدیره را مدیران مستقل غیرموظف تشکیل دهند، هیئت‌مدیره از کارایی بیشتری برخوردار خواهد بود. نظریه نمایندگی برای افزایش استقلال هیئت‌مدیره از مدیریت، از این پدیده پشتیبانی می‌کند؛ که هیئت‌مدیره باید تحت اختیار مدیران بیرونی (غیرموظف) باشد؛ زیرا رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت باید به‌وسیله مدیران غیر اجرایی شرکت تحت کنترل و نظارت باشد. وجود چنین مدیرانی می‌تواند کیفیت تصمیم‌های مدیریت را تحت تأثیر قرار داده و راه‌کارهای مناسب را در اختیار وی قرار می‌دهد تا به‌وسیله مدیریت انجام شود تا عملکرد شرکت بهبود یابد (مهدوی و همکاران، ۱۳۹۴).

۴-۲- ارتباط بین استقلال هیئت‌مدیره، گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام

پنهان‌کاری یا نیرنگ صورت‌های مالی علاوه بر این که نوعی انگیزه شخصی را در پی دارد گاهی برحسب فشارهای وارده از سوی اعضاء هیئت‌مدیره هم انجام می‌شود. بر اساس مطالعات انجام‌گرفته شده توسط مایرز و همکاران در سال ۲۰۰۹ به این نتایج رسیدند که مدیران اجرایی برای پیروی از انگیزه‌های شخصی خود اقدام به دست‌کاری و تقلب در صورت‌های مالی می‌کنند و اگر این اقدامات گسترده‌تر شود در یک بازی بسیار کوتاه‌مدت شرکت رقابت خود در بازارهای مالی را از دست خواهد داد. در بورس اوراق بهادار که نمود بارزی از بازار سرمایه است، سهام و سرمایه شرکت‌ها معامله می‌شود. این

امر باعث می‌شود که مازاد نقدینگی افراد به‌جای سرازیر شدن به بازار کالا، به شرکت‌ها سرازیر شده، باعث تأمین مالی شرکت‌ها شود و در نهایت تولید را افزایش دهد. تولید بیشتر، عرضه را متعادل‌تر کرده، می‌تواند به تقاضای فزاینده در بازار کالا و خدمات پاسخ داده و مانع تورم شود. از طرف دیگر، شرکت به یک منبع تأمین مالی ارزان‌قیمت دسترسی داشته، قیمت تمام‌شده محصولاتش، افزایش ناگهانی نخواهد داشت. نقد شوندگی به‌عنوان توانایی بازار برای جذب حجم عظیم معاملات بدون ایجاد نوسان‌های شدید در قیمت تعریف می‌شود (صالحی و اصغرنژاد، ۱۳۹۴). از هیئت‌مدیره شرکت‌ها به‌عنوان سازوکاری اثربخش برای کاهش مشکلات نمایندگی بین سهام‌داران و مدیران از طریق پایش و نظم دهی به فعالیت مدیران، یادکردند. افشاء فرآیندی است که در آن اطلاعات برای استفاده‌کنندگان بیرونی ارائه می‌شود تا آن‌ها عملکرد شرکت را مشاهده کنند. در صورتی که سهام‌داران بیرونی به اطلاعات درونی دسترسی نداشته باشند، می‌توانند از طریق هیئت‌مدیره، مدیران را برای افشای اطلاعات باکیفیت و کمیت بیشتر تحت تأثیر قرار دهند. کمیت، کیفیت و به‌موقع بودن اطلاعات افشاشده از سوی مدیران شرکت، یکی از مهم‌ترین ابزارهای تصمیم‌گیری از سوی سرمایه‌گذاران است. زمانی که اطلاعات از طریق مدیران شرکت به عموم عرضه می‌شود، این اطلاعات توسط معامله‌گران، سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران بررسی و تجزیه و تحلیل می‌گردد و بر این اساس، نسبت به خرید یا فروش سهام شرکت‌ها تصمیم‌گیری می‌کنند. افشاء به‌عنوان جایگزینی برای پایش مستقیم عمل می‌کنند. به این ترتیب تقویت نقش هیئت‌مدیره به‌عنوان نقشی مستقل در حفظ منافع سهام‌داران مهم است. تقویت این نقش وابسته به ویژگی‌ها، اندازه، ترکیب و دوگانگی نقش مدیرعامل است (صفری و همکاران، ۱۳۹۲).

۳- پیشینه پژوهش

غلامی و پور کافی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان بررسی اثر باورهای سرمایه‌گذاری و بازده سهام بر حسابداری تعهدی در شرکت‌های بورسی اوراق بهادار تهران پرداختند؛ و نشان دادند که در مدل رگرسیونی با متغیر وابسته حسابداری تعهدی، ضریب همه متغیرهای مستقل مدل معنی‌دار بوده است.

ترابیان و بشیری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان تأثیر کیفیت افشاء بر رابطه اجتناب مالیاتی با گزارشگری مالی متقلبانه پرداختند؛ و نشان دادند که بین کیفیت افشاء و

گزارشگری مالی متقلبانه (صورت‌های مالی تجدید ارائه‌شده ناشی از انگیزه‌های متقلبانه مدیریت) ارتباط معکوس و معنی‌داری وجود دارد. بین اجتناب مالیاتی و گزارشگری مالی متقلبانه (صورت‌های مالی تجدید ارائه‌شده) ارتباط معنی‌داری وجود ندارد. بین اجتناب مالیاتی و گزارشگری مالی متقلبانه (صورت‌های مالی تجدید ارائه‌شده ناشی از انگیزه‌های متقلبانه مدیریت) ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد.

موسوی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان تأثیر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر ارتباط بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و بازده سهام در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند؛ و نشان دادند که بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد و همچنین، تجدید ارائه صورت‌های مالی بر ارتباط بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و بازده سهام تأثیرگذار است.

ژولین و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام در کشور ایالت متحده آمریکا مورد بررسی قرار دادند؛ و نشان دادند که بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معکوس و معناداری وجود دارد و از سویی دیگر استقلال هیئت‌مدیره رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام را تحکیم می‌بخشد.

بلانکتو و دئول^۲ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان تأثیر خوانایی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها بر احتمال گزارشگری متقلبانه در کشور کانادا را برای نمونه‌ای متشکل از ۱۷۹۶۷ سال-شرکت در بازه زمانی بین ۲۰۰۸ الی ۲۰۱۶ در بازار سرمایه آمریکا بررسی کردند. یافته‌های تحقیق آنان نشان داد شرکت‌های دارای گزارش‌های مالی با خوانایی و قابلیت مقایسه کمتر، احتمالاً بیشتر از سایر شرکت‌ها به ارتکاب تقلب در صورت‌های مالی اقدام می‌کنند.

لیم و پارک^۳ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان ارتباط بین سود و بازده سهام در کشور سوئد پرداختند؛ و نشان دادند که افزایش نارسایی در بازده سهام باعث کاهش موقت ضریب تعیین رگرسیون سود با بازده سهام می‌شود همچنین هر دو نارسایی در سود و نارسایی در بازده سهام باعث کاهش ارتباط بین سود و بازده سهام می‌شود.

¹ Xuelian & et al

² Blanco & Dhole

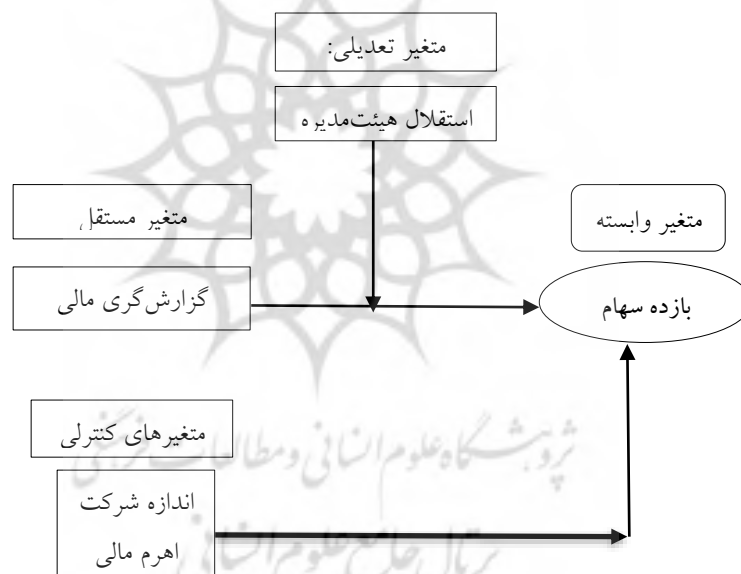
³ Lim & Park

یکینی و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی تأثیر استقلال هیئت‌مدیره بر کیفیت افشاء اطلاعات در کشور نروژ پرداختند و به این نتیجه رسیدند که استقلال هیئت‌مدیره بر کیفیت افشاء اطلاعات تأثیر معناداری دارد بدین گونه که شرکت‌های دارای استقلال هیئت‌مدیره بالا نسبت به افشاء باکیفیت اقدام می‌کنند.

لی^۲ (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان «تأثیر گزارشگری مالی متقلبانه را بر عملکرد شرکت و پایداری سود در کشور ژاپن» بررسی کرد؛ و نشان دادند که گزارش‌های مالی شرکت‌هایی که دارای سودهای کمتری‌اند، پیچیدگی بیشتری دارد. علاوه بر این، شرکت‌های با گزارش‌های مالی متقلبانه، از پایداری سود کمتری برخوردارند.

مدل تحقیق حاضر را بر اساس مطالعات ژولین و همکاران^۳ (۲۰۱۹) می‌توان چنین

ترسیم نمود:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

بنابراین فرضیه‌های پژوهش با توجه به مدل مفهومی به صورت زیر قابل بیان است؛

(۱) بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد.

¹ Yekini & et al

² Li

³ Xuelian & et al

۲) استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری دارد.

۴- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای بازه زمانی بین سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ است. نمونه آماری ۱۰۶ شرکت انتخاب شد. در این تحقیق برای جمع‌آوری و گردآوری داده‌ها و اطلاعات تحقیق مورد از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی و نمونه‌برداری به صورت عینی نیز استفاده شده است. به عبارتی دیگر، اطلاعات مربوط به استفاده از مجلات و ماهنامه‌های مربوط به سازمان بورس و همچنین استفاده از پایان‌نامه‌های مشابه به موضوع تحقیق به صورت تجربی نیز استفاده شده است. همچنین با استفاده از نرم‌افزارهای مالی جهت استخراج داده‌های تحلیلی برای انجام تحلیل‌های آماری و همچنین استفاده از کاربرگ‌های محاسباتی برای اندازه‌گیری شاخص‌های انتخاب‌شده برای متغیرها نیز استفاده شده است.

بر اساس موضوع تحقیق و ماهیت روش تحقیق جهت تجزیه و تحلیل پذیری در آزمون فرضیه‌ها از بانک اطلاعاتی سازمان بورس و همچنین نرم‌افزار ره‌آورد نوین و با استفاده از یادداشت‌های توضیحی به همراه صورت‌های مالی که به عنوان پیوست اطلاعات شرکت‌ها نیز شناخته می‌شوند نیز استفاده خواهد شد. همچنین بعد از استخراج داده‌های فوق با طبقه‌بندی و کدگذاری هریک از مؤلفه‌ها در اکسل Excel نیز با واردکردن در برنامه اقتصادسنجی Eviews نسخه ۹ نسبت به نرمال بودن، هم‌خطی و معنادار بودن داده‌ها نیز بحث و بررسی خواهد شد. در آخر با تحلیل هریک از برآوردهای مدل فرضیه‌ها نسبت به رد یا پذیرش فرضیه‌ها نیز تصمیم‌گیری و اظهار نظر خواهد نمود.

۴-۱- آمار توصیفی

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، ابتدا لازم است آمارهای توصیفی داده‌های تحت بررسی محاسبه شود. نتایج مربوط در جدول ۱ قابل مشاهده است:

نتایج جدول (۱) نشان می‌دهد که متغیر بازده سهام دارای میانگین ۰/۷۰ و انحراف معیار ۰/۳۶ و میانه ۰/۱۶ می‌باشد؛ که نشان‌دهنده این است که تقریباً ۷ درصد بازدهی توسط سهامداران کسب‌شده است و با توجه به انحراف معیار موجود ۳ درصد را کندگی نوسان بازده سهام بین شرکت‌ها وجود دارد. هم‌چنین مینیمم برابر ۰/۰۳ و ماکزیمم برابر ۰/۹۷ می‌باشد. کشیدگی و چولگی آن به ترتیب برابر ۳/۷۵ و ۹۷/۷۴ می‌باشد. متغیر گزارشگری مالی متقربانه دارای میانگین ۰/۴۹ و انحراف معیار ۰/۵۰ و میانه ۰/۰۰۰ می‌باشد؛ که نشان‌دهنده این است که تقریباً ۵ درصد گزارش‌های تهیه‌شده توسط واحدهای تجاری در بررسی‌های مؤسسات حسابرسی گزارش مردود دریافت می‌کنند هم‌چنین مینیمم برابر ۰/۰۰۰ و ماکزیمم برابر ۱/۰۰۰ می‌باشد. کشیدگی و چولگی آن به ترتیب برابر ۰/۰۳ و ۱/۰۰۱ می‌باشد. متغیر استقلال هیئت‌مدیره دارای میانگین ۰/۶۸ و انحراف معیار ۰/۲۰ و میانه ۰/۶ می‌باشد. هم‌چنین مینیمم برابر ۰/۰۰۰ و ماکزیمم برابر ۱/۰۰۰ می‌باشد؛ که نشان‌دهنده این است که تقریباً ۶۰ درصد واحدهای تجاری از اعضای غیرموظف برای

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	کشیدگی	چولگی	مینیمم	ماکزیمم	
R	۰/۷۰۱۰۳۸۲	۰/۳۶۴۷۸۰۰	۰/۱۶۶۸۵۴۱	۳/۷۵۵۲۳۵	۹۷/۷۴۱۴۶	۰/۰۳۷۵۸۴۶	۰/۹۷۷۴۱۴۶	بازده سهام
FARUD	۰/۴۹۱۹۱۴	۰/۵۰۰۲۷۲	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۳۲۳۴۹	۱/۰۰۱۰۴۶	۰/۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰	گزارشگری مالی متقربانه
BIND	۰/۶۸۵۹۸۴	۰/۲۰۵۴۴۰	۰/۶۰۰۰۰۰	-۰/۰۸۷۶۷۴	۳/۱۹۴۲۵۲	۰/۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰	استقلال هیئت‌مدیره
SIZE	۵/۹۹۵۱۲۹	۰/۷۱۸۶۱۰	۵/۸۹۰۷۹۰	۰/۹۵۷۴۱۶	۴/۰۰۴۸۰۱	۴/۳۵۶۵۰۴	۸/۲۹۷۷۱۵	اندازه شرکت
LEV	۰/۶۹۲۹۶۸	۰/۳۳۱۸۰۴	۰/۶۵۶۸۷۷	۲/۷۱۲۹۲۲	۱۵/۷۹۵۴۲	۰/۱۰۸۰۴۳	۳/۰۶۰۴۰۱	اهرم مالی
۱۰۶ × ۷ = ۷۴۲								تعداد مشاهدات

نظارت واحدهای خود استفاده می‌کنند. کشیدگی و چولگی آن به ترتیب برابر ۰/۰۸- و ۳/۱۹ می‌باشد. متغیر اندازه شرکت دارای میانگین ۵/۹۹ و انحراف معیار ۰/۷۱ و میانه ۰/۸۹ می‌باشد. هم‌چنین مینیمم برابر ۴/۳۵ و ماکزیمم برابر ۸/۳۹ می‌باشد. کشیدگی و چولگی آن به ترتیب برابر ۰/۹۵ و ۴/۰۰۴ می‌باشد. متغیر اهرم مالی دارای میانگین ۰/۶۹ و انحراف معیار ۰/۳۳ و میانه ۰/۶۵ می‌باشد؛ که نشان‌دهنده این است که تقریباً ۷ درصد تأمین مالی

شرکت‌ها از طریق بدهی انجام می‌گیرد. هم‌چنین مینیمم برابر ۰/۱۰ و ماکزیمم برابر ۳/۰۶ می‌باشد. کشیدگی و چولگی آن به ترتیب برابر ۲/۷۱ و ۱۵/۷۹ می‌باشد با توجه به نتایج آمار توصیفی می‌توان تفسیر کرد که در متغیرها پراکندگی زیادی وجود ندارد که بر اساس مقادیر انحراف معیار و میانه استنباط می‌شود. هم‌چنین از روی میانگین و شاخص‌های پراکندگی می‌توان تقارن نسبی متغیرها و عدم وجود داده‌های پرت را نتیجه گرفت و همه متغیرها تا حدودی دارای انحراف معیار مناسبی می‌باشند.

۴-۲- نتیجه فرضیه‌ها

فرضیه اول: بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۲ تخمین مدل ۱ تحقیق

$R_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Farud}_{it} + \beta_2 \text{LEV}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر وابسته	بازده سهام			
	ضریب	آماره t	سطح خطا	سطح معنی‌داری
C	-۸۸۰۰/۶۹۳	-۷/۶۶۴۳۰۷	۰/۱۴۸۲۷۰	۰/۰۰۰۰
FARUD	-۳۰۸/۸۸۲۴	-۲/۲۱۲۴۵۶	۰/۵۴۲۹۷۶	۰/۰۰۵۰
SIZE	۱۶۴۸/۶۱۵	۹/۲۶۶۰۵۹	۰/۷۷۹۱۹۸	۰/۰۰۰۰
LEV	-۳۴۰/۴۱۰۳	-۰/۸۸۴۲۹۸	۰/۸۴۹۴۹۶	۰/۳۷۶۸
آماره F	۳۰/۵۳			
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰			
آماره دوربین واتسون	۲/۰۴			
ضریب تعیین	۰/۲۲			
ضریب تعیین تعدیل‌شده	۰/۲۱			

در جدول (۲) آماره F و سطح معنی‌داری آن مربوط به آزمون قطعیت وجود رابطه خطی (آزمون معنی‌داری کل رگرسیون) بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته می‌باشد. با توجه به این که سطح معنی‌داری این آزمون برای مدل ۱ کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد و هم‌چنین آماره F بیشتر از ۲ می‌باشد می‌توان گفت که در مدل ۱، رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته وجود دارد؛ بنابراین نتیجه می‌شود که کل مدل معنی‌دار می‌باشند. یکی دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر

واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. سطح خطا در همه متغیرها کمتر از ۱ می‌باشد و عدد مناسبی است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. چنانچه آماره دوربین واتسون نزدیک مقدار ۲ (بین ۱/۵ تا ۲/۵) قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. با توجه به جدول (۲) مقدار آماره دوربین واتسون ۲/۰۴ به دست آمد که نتیجه می‌شود در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار می‌گیرد. پس نتیجه می‌شود که استقلال خطاها تأیید می‌شود. ضریب تعیین برابر ۰/۲۲ است و نشان می‌دهد که ۲۲ درصد متغیر وابسته توسط متغیرهای دیگر تعیین می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۲۱ است و نشان می‌دهد که ۲۱ درصد اثرگذاری متغیر وابسته توسط متغیر مستقل انجام گرفته شده است.

فرضیه اول: بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی فرضیه فوق با استفاده از اطلاعات جدول (۳) می‌توان گفت: سطح معنی‌داری ضریب برابر ۰/۰۰۵۰ و مقدار آماره t برابر ۲/۲۱۲۴۵۶- می‌باشد. چون سطح خطا کمتر از ۰/۰۵ و آماره t بیشتر از ۲ می‌باشد نتیجه می‌شود که بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد. هم‌چنین مقدار ضریب متغیر گزارشگری مالی متقلبانه برابر ۳۰۸/۷۸۲۴- می‌باشد. چون مقدار ضریب منفی می‌باشد پس نتیجه‌گیری می‌شود که بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری و معکوس وجود دارد. به عبارتی می‌توان گفت گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام را کاهش می‌دهد؛ بنابراین با توجه مطالب گفته شده نتیجه می‌شود فرضیه فوق یعنی بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد.» با اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد.

برای متغیرهای کنترلی می‌توان گفت: برای متغیر اندازه شرکت (SIZE) چون سطح معنی‌داری برابر ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و چون آماره t برابر ۹/۲۶۶۰۵۹ و بیشتر از ۲ می‌باشد، نتیجه می‌شود که این ضریب معنی‌دار می‌باشد و بین اندازه شرکت و بازده سهام رابطه معناداری وجود دارد. مقدار ضریب متغیر برابر ۱۶۴۸/۶۱۵ می‌باشد و مثبت

است. پس نتیجه می‌شود که بین اندازه شرکت و ارزش شرکت رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

۲ فرضیه دوم؛ استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری دارد.

جدول ۳. تخمین مدل ۲ تحقیق

$R_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Farud}_{it} + \beta_2 \text{BIND}_{it} + \beta_3 (\text{Farud}_{it} \times \text{BIND}_{it}) + \beta_4 \text{LEV}_{it} + \beta_5 \text{SIZE}_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر وابسته	بازده سهام			
متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	سطح خطا	سطح معنی‌داری
C	-۹۱۱۰/۵۸۶	-۷/۰۵۷۱۹۹	۰/۲۹۰۹۶۳	۰/۰۰۰۰
FARUD	۱۰۱۶/۶۷۲	۲/۱۴۴۶۵۵	۰/۸۸۱۹۰۸	۰/۰۰۲۷
BIND	۵۰۳/۱۳۶۰	۰/۵۸۷۲۳۹	۰/۵۶۷۸۲۶	۰/۵۵۷۲
FARUD*BIND	۱۹۴۵/۰۶۲	-۱/۵۶۶۰۸۸	۰/۲۴۱۹۸۸	۰/۱۱۷۸
SIZE	۱۶۳۶/۲۶۰	۹/۱۹۱۹۵۰	۰/۷۸۰۱۰۱	۰/۰۰۰۰
LEV	-۲۹۱/۵۹۳۵	-۰/۷۵۳۴۱۳	۰/۸۷۰۲۹۹	۰/۴۵۱۴
آماره F	۱۸/۹۲			
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰۰			
آماره دوربین واتسون	۲/۸۴			
ضریب تعیین	۰/۲۸			
ضریب تعیین تعدیل‌شده	۰/۲۶			

در جدول (۳) آماره F و سطح معنی‌داری آن مربوط به آزمون قطعیت وجود رابطه خطی (آزمون معنی‌داری کل رگرسیون) بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته می‌باشد. با توجه به این که سطح معنی‌داری این آزمون برای مدل ۲ برابر (۰/۰۰۰) و کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد و هم‌چنین آماره F برابر (۱۸/۹۲) بیشتر از ۲ می‌باشد می‌توان گفت که در مدل ۲، رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته وجود دارد؛ بنابراین نتیجه می‌شود که کل مدل معنی‌دار می‌باشند. یکی دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر

همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. سطح خطا در همه متغیرها کمتر از ۱ می‌باشد و عدد مناسبی است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. چنانچه آماره دوربین واتسون نزدیک مقدار ۲ (بین ۱/۵ تا ۲/۵) قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. با توجه به جدول (۳) مقدار آماره دوربین واتسون ۲/۸۴ به دست آمد که نتیجه می‌شود در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار می‌گیرد. پس نتیجه می‌شود که استقلال خطاها تأیید می‌شود. ضریب تعیین برابر ۰/۲۸ است و نشان می‌دهد که ۲۸ درصد متغیر وابسته توسط متغیرهای دیگر تعیین می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۲۶ است و نشان می‌دهد که ۲۶ درصد اثرگذاری متغیر وابسته توسط متغیر مستقل انجام گرفته شده است.

فرضیه دوم: استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری دارد.

برای بررسی فرضیه فوق با استفاده از اطلاعات جدول (۳) می‌توان گفت: سطح معنی داری ضریب برابر ۰/۱۱۷۸ و مقدار آماره t برابر ۱/۵۶۶۰۸۸- می‌باشد. چون سطح خطا بیشتر از ۰/۰۵ و آماره t کمتر از ۲ می‌باشد نتیجه می‌شود که استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری ندارد. هم چنین مقدار ضریب متغیر FARUD*BIND برابر ۱۹۴۵/۰۶۲ می‌باشد؛ بنابراین با توجه مطالب گفته شده نتیجه می‌شود فرضیه فوق یعنی استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری دارد. رد می‌شود. برای متغیرهای کنترلی می‌توان گفت: برای متغیر اهرم مالی (LEV) چون سطح معنی داری برابر ۰/۴۵۱۴ و بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد و چون آماره t برابر ۰/۷۵۳۴۱۳- و کمتر از ۲ می‌باشد، نتیجه می‌شود که این ضریب معنی دار نمی‌باشد و بین اهرم مالی و بازده سهام رابطه معناداری وجود ندارد.

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

تحقیق حاضر باهدف بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شد و نشان داد که بین گزارشگری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. با توجه به نتایج فرضیه می‌توان آزمون فرضیه فوق را با نتایج

مطالعات همچون ژولین و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام در کشور ایالت متحده آمریکا مورد مطابقت قرار می‌گیرد؛ و همچنین با مطالعات توماس و رایموند^۲ (۲۰۱۶) با عنوان بررسی رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه با توزیع بازده سهام با تأکید بر استقلال اعضای غیرموظف در هیئت‌مدیره در کشور فنلاند مورد مطابقت قرار می‌گیرد. همچنین استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام تأثیر معناداری ندارد. با توجه به نتایج فرضیه می‌توان آزمون فرضیه فوق را با نتایج مطالعات همچون ژولین و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام در کشور ایالت متحده آمریکا مورد مطابقت قرار می‌گیرد؛ و همچنین با مطالعات توماس و رایموند (۲۰۱۶) با عنوان بررسی رابطه بین گزارش‌گری مالی متقلبانه با توزیع بازده سهام با تأکید بر استقلال اعضای غیرموظف در هیئت‌مدیره در کشور فنلاند مورد مطابقت قرار نمی‌گیرد.

با توجه به پذیرش فرضیه اول تحقیق حاضر بیان‌گر این است که بین گزارش‌گری مالی متقلبانه و بازده سهام رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد. این مطلب بیان‌گر این است که گزارش‌های مالی تهیه‌شده توسط واحدهای تجاری باید عاری از هرگونه تقلب و اقدامات سو استفاده‌گر باشد تا بازده سهام (تخصیص سود بین سهام‌داران) افزایش پیدا کند؛ زیرا هرچقدر سطح کیفی و کمی گزارش‌های مالی بالاتر برود میزان شفاف‌سازی اطلاعات برای سهام‌داران و سرمایه‌گذاران بهتر نمایانگر خواهد شد. بدین‌صورت با توجه به آزمون فرضیه فوق به سرمایه‌گذاران و سهام‌داران پیشنهاد می‌شود همواره در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که در درجه اول نسبت به گزارش‌های حسابرسی نظر مقبول دریافت کنند و همچنین در رتبه‌بندی افشاء اطلاعات توسط بورس جزء شرکت‌های برتر قرار گرفته باشند.

۶- منابع

ترابیان، مسعود؛ بشیری، سولماز (۱۳۹۸). تأثیر کیفیت افشاء بر رابطه اجتناب مالیاتی با گزارش‌گری مالی متقلبانه. دانش حسابداری مالی، شماره ۱۹، ص ۷۵-۹۸.

^۱ Xuelian & et al

^۲ Thomas & Raymond

حساس یگانه، یحیی؛ شعری، صابر و خسرونژاد، سید حسین (۱۳۸۷). رابطه سازوکارهای حاکمیت شرکتی، نسبت بدهی‌ها و اندازه شرکت با مدیریت سود. مطالعات حسابداری، شماره ۴، ص ۳۸-۵۴.

حسینی، محسن (۱۳۹۶). شناخت تأثیر نسبت استقلال هیئت‌مدیره بر کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش حسابداری، شماره ۲۶، ص ۴۶-۶۹.

حلاج، محمد؛ نمازی، محمد و ابراهیمی، شهلا (۱۳۸۸). بررسی رابطه‌ی مالکیت نهادی با عملکرد جاری و آتی شرکت‌های مالی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۵۸، ص ۱۱۳-۱۳۰.

شمس، مینا؛ فولادی، مسعود و فرهادی، مریم (۱۳۹۵). بررسی تأثیر استقلال هیئت‌مدیره و کیفیت حسابرس بر مدیریت سود. مجله بررسی‌های حسابداری، شماره ۱۰، ص ۶۱-۸۰.

عسگرنژادنوری، باقر. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر در بازده سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. رویکرد فرا تحلیل، فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی، شماره ۱، ص ۲۹-۵۰.

غلامی، محدثه و پور کافی، سامان (۱۴۰۰). بررسی اثر باورهای سرمایه‌گذاری و بازده سهام بر حسابداری تعهدی در شرکت‌های بورسی اوراق بهادار تهران، هشتمین کنفرانس بین‌المللی ترفندهای مدرن مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بانکداری با رویکرد رشد کسب‌وکارها، موسوی، سید احمد؛ بیگلر، کیومرث و سعادت‌مندفیض‌رسا، امیر (۱۳۹۸). تأثیر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر ارتباط بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و بازده سهام. پژوهش‌های تجربی حسابداری، شماره ۹، ص ۶۸-۹۲.

مهدوی، غلامحسین؛ علی‌خانی، راضیه و مران‌جوری، مهدی (۱۳۹۴). بررسی رابطه‌ی بین اندازه شرکت، نوع صنعت و سودآوری با افشای اطلاعات حسابداری زیست‌محیطی و اجتماع. پژوهش‌های تجربی حسابداری، مقاله ۵، دوره ۴، ص ۸۷-۱۰۳.

Blanco, B. & Dhole, S. (2018). Financial Statement Comparability, Readability and Accounting Fraud. AFAANZ Conference, Working Paper, https://www.afaanz.org/openconf/2017/modules/request.php?module=oc_program&action=summary.php&id=4.

Li, F. (2010). Textual analysis of corporate disclosures: A survey of the literature. Journal of accounting literature, 29(1), 143-165.

Lim, k. & Park, j. (2017). Accrual Reliability, Earnings Persistence and Stock Prices. Journal of Accounting an Economics, Volume 39, Issue 3, September 2005, PP. 437-485.

Wang, Z. Chen, M.H. Chin, C.L. & Zheng, Q. (2017). Managerial ability, political connections, and fraudulent financial reporting. *Journal of Accounting and Public Policy*, 36: 141-162.

Bai, X. Dong, Y. & Hu, N. (2019). Financial report readability and stock return synchronicity. *Applied Economics*, 51(4), 346-363.

Yekini, K. C. Adelopo, I. Andrikopoulos, P. & Yekini, S. (2016). Impact of Board Independence on the Quality of Community Disclosures in Annual Reports. *Accounting Forum*, In Press, Corrected Proof, Available online 22 June 2015.

